

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 3 krone.

Vredništvo in upravnništvo Komenskega (Poljske) ulice št. 12.

Metropolit premilostni monsignore Andrej Jordan.

V nedeljo dne 20. julija je bil v Gorici slovesno posvečen nadškofom monsignore Andrej Jordan in zasedel ono metropolitno stolico, katero je zapustil vsled neizprosne smrti 24. marca t. l. eminenca kardinal Missia, velik prijatelj in zaščitnik cerkvene glasbe. Novi metropolit je rojen 29. novembra 1845 v Gorici; oče njegov je bil gimnazijski profesor matematike in fizike in se je porodil v Malencah pri Kostanjevici na Dolenjskem. Bil je silno pobožen in priljubljen in je umrl v Gorici l. 1857. Monsignore Jordan se je šolal vseskozi v Gorici in bil posvečen 6. junija 1868. Postal je katehet v mestnih šolah, pozneje knezonadškofov tajnik, spiritual v velikem semenišču, od l. 1886 stolni prošt. Dne 17. maja 1902 ga imenuje presvitli cesar knezonadškofom goriškim in papež ga prekonizira v konzistoriju 9. junija. Tedaj imamo novega metropolita in ga hočemo kot takega visoko spoštovati od naše skromne strani; saj je naše društvo cerkveno društvo, ki se klanja vsaki postavni cerkveni oblasti. Ad multos annos!

Posvečenje nadškofa je izvršil monsignore J. Flapp iz Porečja v družbi dveh prem. škofov soposvetiteljev, dr. A. B. Jegliča iz Ljubljane in dr. Naglna iz Trsta. Pri slavnosti so peli Jos. Gruberjevo mašo z orkestrom na jako dostojen način. Korala ne umejo.

Ali imamo prav, če se branimo latinskega jezika kot splošnega cerkvenoliturgičnega jezika?

(Konec.)

Di katoliki imamo dandanes splošno še latinski jezik kot liturgični jezik; ne dajmo si ga odvzeti in iztrgati tudi za naprej ne! Pokažimo se materi cerkvi vedno zveste in udane sinove, ki radi slušajo njene opomine in se nepremakljivo drže njenih naredeb!

III. Slednjič moramo odločno zavrniti tudi ugovor onih, ki pravijo, da je preprosto, neuko ljudstvo vsled latinskega cerkveno-liturgičnega petja oropano raznih duhovnih koristi, katerih bi bilo drugače deležno, če bi se namreč pelo v domačem, deželnem jeziku.

Da ljudstvo od vsega latinskega petja bodisi pri slovesni sv. maši, bodisi pri drugih cerkvenih obredih nič ne razume, oziroma ne more umeti, to ni res, deloma pa bi res ne smelo biti.

Kakor znano, ločimo speve, katere more kor pri slovesni sv. maši peti, v stalne (neizpremenljive) in izpremenljive. Stalne speve — Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus in Agnus — ljudstvo dobro pozna ter jih zadostno umeje. Seveda ne umeje pri daljših spevih, kot so: Gloria in Credo, vseh posameznih besed, toda umeva vendar tudi leté v splošnosti in bistvu. Vrh tega imamo mnogo mašnih knjižic, kjer so vsi ti stalni spevi lepo prevedeni v naš slovenski jezik. Kar se pa tiče izpremenljivih mašnih delov, — ti so: introitus, graduale, offertorium in communio, — je očitvidno nekoliko težje jih umeti nego stalne; a s tem še ni izključena možnost umeti tudi leté. Že l. 1881. je izdala družba sv. Mohorja v Celovcu knjigo „Slovenski Gofine ali Razlaganje cerkvenega leta“; v tej knjigi nahajamo v domačem jeziku prirejene razne mašne tekste: introite, berila in evangelije. Med temi so največje važnosti introiti ali uvodi, kar naznanjajo na kratko, a prav določno pomen in vsebino praznikovo. Iz berila in evangelija, katera dva dela se prebereta vernikom tudi s prižnice, so pa prav često povzeti teksti za gradual, ofertorij in komunijo, torej za ostale izpremenljive mašne dele. Na ta način tedaj razen kake izjeme ni posebne težave umeti vsebine tudi izpremenljivih delov.

Toda vsi verniki nimajo takih knjižic in knjig, kakeršne smo ravnokar omenjali, v katerih bi mogli prebirati mašne tekste oziroma speve v domačem jeziku in se tako tesneje pridružiti pevajočemu zboru. Kaj je tu storiti? Kdo naj temu opomore? Ta dolžnost pade na duhovnika. On je v prvi vrsti dolžan podučevati ljudstvo in mu pojasnjevati cerkveno liturgijo, cerkveno-liturgične tekste in ljudstvo tem potom bolj in bolj uvajati v duha sv. cerkve, raznih njenih praznikov in obredov.

Saj je znano, da je duhovnik dolžan imeti včasih kak liturgičen govor, da je dolžan pojasnjevati ljudstvu sv. mašne tekste in responzorije, da njegova dolžnost je seznanjati ljudstvo z velepomembnimi in toli podučnimi cerkvenimi obredi.

Sicer je pa ugovor zoper latinski cerkveno-liturgični jezik, češ da ga ljudstvo ne umeje in radi tega nima dosti dušnega dobička od sv. maše in drugih obredov, prazen in piškav posebno zato, ker duhovne koristi ne

potekajo naravnost in najbolj iz umevanja sv. tekstov, marveč iz sv. opravil samih kot takih in iz njih umevanja in iz udeležbe posameznih vernikov pri teh sv. dejanjih.

Sv. maša ni pridiga, ampak daritev. Verniki bodo imeli mnogo koristi od sv. daritve, če pazljivo in pobožno slede raznim mašnikovim priklonom in pripogibom, njegovim stopinjam in kretnjam. Ozirajo naj se na mašnika, kako povzdiguje svoje roke kvišku proti nebu, kako se ponižno trka na prsi! Če bodo to storili, potekale jim bodo iz daritve sv. maše kljub latinskemu petju bogate duhovne koristi; v razumevanju sv. maše, sv. mašnih obredov in raznih drugih liturgičnih sv. opravil bodo dobivali verniki netiva in bodrila za bogoljubno in sveto življenje.

Pomniti je treba tudi, da je petje, spremljajoče sv. mašo in druga sv. opravila, uvedla sv. cerkev v prvi vrsti v proslavo Boga samega, in šele drugotno v izpodbudo vernega ljudstva.

In če ljudstvo pobožno prisostvuje sv. daritvi in se vsaj v duhu združi z mašnikom in pevajočim zborom, če želi vso tisto čast dati Gospodu Bogu, katero mu dajeta mašnik in pevski zbor, mar ne bo deležno obilnih nebeških milosti? — Najpogostejši responzorij pri sv. maši kakor tudi pri drugih sv. obredih je: „Amen“, t. j. „zgori naj se“. In sv. Atanazij nas zagotavlja, da prinaša že samo združenje vernikov pri odgovarjanju tega kratkega responzorija bogatega sadu in blagoslova celi cerkveni občini.

Tridentinski cerkveni zbor, ki je med drugimi predmeti obdeloval tudi vprašanje glede latinskega jezika kot splošnega cerkveno-liturgičnega jezika, gotovo ni ravnal nepremišljeno, ko je slednjič določil latinski jezik kot bogoslužni jezik za celo rimsko-katoliško cerkev. V 22. seji, v 8. kanonu govori ta zbor sledeče: „Dasiravno ima sv. maša mnogo podučnega za revno ljudstvo v sebi, se vendar očetom ni zdelo primerno, da bi se opravljala tu in tam v navadnih deželnih jezikih.“

Potemtakem moramo reči, da nikakor ni modro, kritikovati določbe sv. cerkve, cerkvenih zborov in škofov, kajti po besedah sv. Tomaža Akvinskega so „določbe sv. cerkve izliv modrosti Kristusove.“ Nasprotno zaslužijo po vsi pravici ime „predrznežev“ vsi tisti, ki hočejo bolje vedeti nego cerkev, kako naj se na najpopolnejši način daje Bogu čast in kako more ljudstvo postati deležno najobilnejših sadov pri sv. maši.

To je naš odgovor na stavljene ugovore. Tako bi moral soditi in ravnati vsakteri poslušen in zvest katoličan. Poslušajmo trierskega škofa, dr. Mih. Fel. Koruma, kako piše v svojem pastirskem listu letošnjega leta (1902): „Če je cerkev naša mati, in če je od Kristusa prejela naročilo, voditi vse ljudi k studencu večne resnice, tedaj jo moramo tudi pripoznati kot svojo mater, jo ljubiti in spoštovati kot voditeljico na poti zveličanja. — Zvest sin katoliške cerkve se bo rad in vesel podvrgel vsem določbam, katere se ji zdi kot čuvarici in pojasnjevalki božjega razodetja potrebno izdati. Zvest njen sin ne bo sprejel v otroški ubogljivosti samo tistih resnic, katere ona slovesno oznanjuje kot verske resnice ali dogme, ne bo se držal samo tistih zapovedi, ki jih je dolžan izpolnjevati pod smrtnim grehom, — ampak se bo uklonil tudi vsem odredbam in določilom, katera so na-

stala pod njenim vplivom, z onim spoštovanjem, kakršnega sme zahtevati cerkev, ki jo vodi sv. Duh!“

In ker cerkev dopušča in še celo priporoča poleg latinskega jezika kot strogo liturgičnega tudi petje v domačem, deželnem jeziku pri vseh ostalih sv. opravilih, pri katerih ne stopi kor v tako tesno liturgično zvezo z altarjem, ko nam zraven latinskih petih maš ostane nebroj sv. opravil, ne samo maš, tudi litanij in drugih pobožnosti, — je-li torej vredno kršiti voljo sv. cerkve, ustavljati se njenim določbam in na ta način rušiti edinost?

Odložimo enkrat za vselej od sebe upornega duha in častimo Boga tako, kakor želi in nas uči njegova namestnica! Kristus Gospod sam je govoril apostolom in njih naslédnikom tako-le: „Kdor vas posluša mene posluša; a kdor vas zaničuje, mene zaničuje; kdor pa mene zaničuje, zaničuje tistega, ki me je poslal.“

Stanko Premrl.

Namen in pomen orgel.*)

Čen gospod, ki je svoje dni veliko prepotoval, piše v svojih „Spominih s potovanja“ sledeče: Kadar sem se hotel prepričati, kakšni so ljudje v kakem kraju, kako so vneti za dobro stvar, kako je njih versko življenje in medsebojno obnašanje, šel sem v farno cerkev. Opazoval sem jo, v kakem stanju se nahaja in po njej sodil tudi stanje ljudi. Je bila po cerkvenih predpisih dostojno opravljena, če tudi ni bilo bogve kakih dragocenosti, je bilo vse čisto in snažno, takoj sem sodil: tu prebivajo dobri kristijanji in dobri sosedje. Je bilo pa v njej več pomankljivega in zanemarjenega, sem sklepal: tudi ljudje so v verskih dolžnostih zelo mlačni in v medsebojnem življenju le vsak bolj za-se. In večinoma se nisem zmotil.

Ni čuda! Sredi župnije navadno stoji skupna cerkev. Iz nje se razlivajo duhovne dobrrote na vse župljane in k njej se stekajo misli in želje in skrb vseh faranov. Novorojenčka prineso v farno cerkev, da se tu duhovno prerodi, v njej se blagoslovita poročenca za novi zakonski stan, za nove dolžnosti, otrok prejema v njej prve zakramente in odrašeni dobiva poduk, tolažbo, mir in moč za svoje življenje. Da, celo kadar umrje, prineso ga še enkrat v farno cerkev, da se poslovi še od skupne hiše, ki mu je bila druga rojstna ali domača hiša. Torej vse naše življenje se nekako suče okrog farne cerkve.

Priznati se mora, da je vaša cerkev z vsem dobro preskrbljena, a nekaj ji je več let manjkalo in celo zelo manjkalo. Orgle so bile slabe, slabe in že razjedene, bolehale so na jetiki. Jetičnemu bolniku se z dobro postrežbo olajša in tudi podaljša življenje, a vendar se lahko približno vsaj naprej pove koliko mesecev bode še živel. Tako se tudi starim orglam nekaj pomaga, tu malo pridene, tam kaj zamaši, da za silo še opravljajo svojo službo, a tudi tu se ve, da za dolgo ne bodo. Marsikateri župnik težkim srcem šteje kaj za popravo, ker ve, da za trajno pomagati ne more.

*) Govoril veleč. gospod Mihael Arko pri blagosloavljenju novih Kriegl-ovih orgel v Črnem vrhu nad Idrijo dne 13. julija 1902.

Tako je bilo tudi pri vas. Že prejšnji gospod župnik mi je tožil, kako stare pohabljenе orgle kazé drugo napravo po cerkvi, a pomagati si ni mogel, ker cerkev nima svojinskega premoženja. Potrkal je toraj na radodarna srca in v teku let se je po malem nabralo 3000 kron, da se je lahko naročilo; manjka še 2000 kron, da bode vse poplačano in prepričan sem, da ko ste do sedaj posnemali svetopisemske zglede, bode te tolikanj rajši v tem stanovitni ostali, ker se orgle že glase. — Beremo namreč v sv. pismu, da so ljudje nosili Mojzesu za sveti šotor darila, celo zlate uhane, zapestnice in prstane, da bi dostojen šotor napravili Gospodu. In David se pohvali, da je veliko nabral za zidanje tempelna, in po babilonski sužnosti je zopet ljudstvo obilno pripomoglo, da se je razpadli in zanemarjeni tempel zopet sezidal. Koliko imenitnejša in svetejša je pa farna cerkev mimo tempelna v stari zavezi.

Ker ste že večkrat slišali, da v cerkvi ni nič brez namena in brez pomena, hočem vam o priliki blagoslovljenja novih orgel razložiti 1.) namen in 2.) pomen orgel, ali zakaj so orgle in kaj nas uče.

Šest dni opravljamo dolžnosti svojega stanu, sedmi dan, dan Gospodov, počivamo. V nedeljo in na praznik naj se telo izpočije, moči zopet očvrsté, duša pa se naj ta dan bolj z Bogom peča. Pridemo torej v cerkev, da v posvečenem prostoru izkazujemo Bogu svoje spoštovanje, ljubezen in udanost, ali z eno besedo, da molimo. Ker je pa naša duša navezana na telo in se ne more tako prosto vspeti k Bogu, da bi bila kar vtopljená v molitev, zato se pri božji službi poje. To nas obvaruje raztresenosti in vzdržuje v pobožnosti. Ali ker peti vedno ne moremo, ker bi se tudi še tako lepe pesmi naveličali, ako bi se predolgo in nepretrgano glasila, zato so orgle v cerkvi. One imajo namen, petje podpirati in spopolniti in v duhu ravno odpete pesmi nadaljevati, kadar grlo človeško preneha. Vidimo iz tega, kako važna naprava so orgle in kako potrebne za slovesno božjo službo.

Zato se orgle blagoslavlja. Odmenjene so namreč za božjo službo, odmenjene poveličevati čast, katero hočemo dati Bogu. Zato se odločijo posvetni rabi, posveté se za vzvišen namen. Pri blagoslovljenju se namreč moli: „Blagoslôvi Vsemogočni novo napravo orgel, ki je Tvoji službi odločena.“ Zato se ne sme glasiti ona godba raz kor, ki človeka v posvetno razveseljevanje vleče, ona glasba, ki le pete segače; temveč orgle imajo namen, naše srce s pobožnimi čutili navdajati, našega duha povzdigniti do nebeških višav. One človeka spominjajo, da njegov namen ní ta zemlja, ne teh par ur, ki se mudimo na svetu, temveč le priprava, kjer si pridobivamo zaslug večnega plačila.

Orgle dajejo kristijanom tudi dejanske milosti. One ne govore samo našim ušesom, ampak tudi našemu srcu, naši duši. Zato se tudi pri blagoslovljenju moli: „Blagoslôvi, o Bog, napravo orgel, da se tvoji verniki na zemlji radujejo v duhovnih slavospvih in tako pripravljajo k nebeškemu petju.“ Orgle nam tedaj bude sv. misli, naša čutila k pobožnosti nagibajo, naše srce odtrgajo od zemeljskih skrbi ter jih k Bogu povzdigujejo.

Posvetna glasba v gostilni človeka nekako omami, ga vabi k preširnemu veselju, ga k plesu sili, da tako za trenotek pozabi vsakdanje skrbi in težave;

a glasba orgel v cerkvi mu duha razvedri, ga ublažuje in tolaži, kroti strasti in vernike k nebeškemu veselju približuje. To je namen orgel.

II.

Ne samo po svojem glasu, tudi po svojem sestavu nam orgle govoré in kažejo, kakšno soglasje naj bode med nami.

Nove naše orgle imajo 16 polnih registrov. Navadno ima en register 54 piščal, ki so zelo različne. Najmanjša je komaj prst debela in komaj pedenj velika, najvišja je nad meter visoka in precej obilna. Vendar različne po zunanosti, morajo biti vse vglasbene po enem temeljnem glasu, vodilni ton mora prevevati vse piščali, ako ne, je register razglašen. Tak register je podoba krščanske družine, katoliške hiše. Tudi tam mora biti lepo soglasje in ubrano razmerje med domačini. Kakor je en register vglasen po enem vodilnem glasu v vseh piščalih, enako je podlaga lepega miru in blažilne sloge v družini božji glas 10 zapovedi. Kjer se ta glas v družini ne vpoštevata, kjer se vsi od hišnega očeta ali gospodarja do najmanjšega otroka ne ravna po tem vodilnem tonu, tam ni prave skupnosti, ne blage zastopnosti, ni harmonije. Kjer pa je glavno vodilo v družini glas božji, kjer je vse življenje in vedenje vravnano po božjih zapovedih, se vse gladko izvršuje. Oče ukazuje družini, ker se zaveda, da bode Bogu enkrat odgovor dajal, kako jih je vodil. Mati uči in s zgledom kaže vsem, saj ve, da jih bode Bog terjal iz njenih rok; otroci so pokorni, posli ubogajo, ker so prepričani, da enkrat pride sodba, pri kateri se bode natančno preiskalo, kako sem spolnoval svoje dolžnosti. Kar je toraj normalni ali temeljni ton natanko določen glas pri registru, to je vodilna božja misel vsega življenja pri družini. Kjer se le ena piščal v registru oddalji od glavnega tona, takrat je že razglašena, se ne ujema z drugimi, organist je ne rabi več, boječ se, da mu ne pokazi skupnosti. Kjer le en ud družine ne živi po božjem glasu, se odtegne od vodilnega tona, nastopi v družini precej nevolje in žalosti.

Naše orgle imajo, kakor že rečeno, 16 registrov in še nekaj pomnožnih vlakov ali potez. In zopet morajo biti vse piščali vseh registrov in vseh zbiralnikov uglašeni po vodilnem tonu. Noben register ne sme iti svojo pot, noben ne sme trmasto se oddaljiti od sosedov, temveč vsi se morajo kolikor mogoče približati vodilnemu glasu. Le tako pravimo, da orgle ubrano, čisto in krepko pojo, le tako zadovolijo poslušalca, le tako podpirajo petje, le take dosežejo svoj namen. Tu so nam orgle zgled cele soseske, vse fare. Nekateri registri so prav malenkostni, največja njih piščal doseže komaj 4 čevlje, drugi močnejši se že vspnejo do 8 čevljev, nekateri orjaki so celo 16 čevljev dolgi. Vendar vsi ti različni sestavi se morajo pokoriti gledé uglasbe enemu temeljnemu glasu; ako tega ne store, je razglašeno, neprijetno, včasih prav zoperno zašumi.

Tako mora tudi celo faro prešinjati le ena vodilna misel in sicer Onega, ki je raz Sinajske gore s trobento tako mogočno zatrobil vso smer našega medsebojnega življenja. Cela fara se mora ravnati po enem navodilu, katerega nam je Kristus potrdil, ko je nam razlagal 10 zapoved. To je temeljni glas našemu vedenju in naj bode velik ali majhen, bogat ali reven, imeniten ali

priprost, vsaki se mora ravnati in približevati temu glasu, drugače ni harmonije, ni vzajemnega življenja med seboj. Posamezni že lahko škoduje celoti, greni sporazumljenje sosedom, škoduje skupni ubranosti in soglasju.

III.

Še nekaj nas orgle učé. Vsaka piščal stoji mirno na svojem mestu, mala poleg velike, register z vsemi piščali poleg soseda — registra. Odpre organist register, takoj je pripravljen mu služiti; pritisne na tipke, precej se mu oglasi piščal. Nobena ni dragi nevoščljiva, nobena druge zavidljivo ne gleda, kakor bi znala, da po svoji moči, če tudi neznatna, zadosti pripomore k skupni celoti. In organist nič ne gleda na njeno debelost ali visokost, temuč le toliko čisla register ali posamezno piščal, kolikor mu pokorno služi k soglasju.

Tako nas je tudi Bog razvrstil v življenju. Vsakega je poklical v poseben stan, vsakemu je odkazal njegov delokrog. Zato nas enkrat ne bo vprašal, zakaj smo bili v tem ali onem stanu, pač pa, kako smo v svojem stanu spolnovali svoje dolžnosti, kako smo služili na onem mestu, katerega nam je On odkazal. Orglarski mojster tudi ne vpraša piščali, kam naj jo uvrsti ali registra, kam naj ga postavi, temveč po svoji previdnosti in skušnji jih razvrsti, kakor ve, da bode najbolj prav. Tako tudi nebeški mojster z nami ravna. Po svoji modrosti je enega postavil na to mesto, drugemu odkazal druge dolžnosti, hoče pa, da vsak na svojem mestu vrši svojo dolžnost. Tako bo dekana vprašal, kako je kot dekan opravljal svojo službo, župnika, kako se je kot župnik obnašal, kapelana, je li kot kapelan opravljal svojo dolžnost. Enako bode prišel na vrsto župan, da bode od svojega županovanja dajal odgovor, občinski svetovalec, kako je nepristransko v korist občine svetoval, gospodar, kako je bil svoji družini zvest, gospodinja, kako je svoje mesto izpolnjevala, dekla ali hlapec, kako zvesta in natančna sta bila v svoji službi.

Malo gleda organist na piščal ali register, je li mala neznatna, ali moččen in drag. Le toliko ga obraja, v kolikor mu zvesto služi. Tako bo tudi pri Bogu mala dekla lahko bolj poplačana, kakor ohola gospodinja in najmanjši hlapec — pastir, bode lahko večjo stopinjo zavzema v nebesih, kakor bogati njegov gospodar. Zgled nam je Marija. Bila je na zemlji le dekla. Rodila je sina v hlevu, ne v hiši kakor druge matere, ali vedela je, da je volja božja in se je udala. Morala je bežati v tujo deželo z malim otrokom, a se ni pritoževala; Bog tako hoče, ji je bilo zadosti in dekla je ubogala. Videla je sina, koliko trpi v smrtnih britkostih, a ni mu smela dati polajšanja. On kliče, da je žejen. Vsaka mati postreže otroku v takem slučaju, ona ne sme, vidi, kako premika glavo, ker mu košata trnjeva krona nagaja, a ona ne sme podpreti s svojo roko trpeče glave. Bil je za njo to pač meč bridkosti, a kot vbogljava dekla le trpi ž njim, polajšanja mu dati ne sme. A ko je ta dekla prišla v nebesa po plačilo za svojo zvestobo, takrat jo je nebeški Oče postavil za kraljico.

David je imel več bratov, ki so bili že dorasli in po telesnih vrlinah bolj sposobni za kralja, kakor on. Vendar je Bog njega, ki je še ovce pasel odbral, ne pa katerega korenjaških bratov. Zares pri Bogu človek le toliko

velja, kolikor zvesto in natančno opravlja dolžnosti svojega stanu, le toliko, v kolikor človek v svojem poklicu njemu pokorno služi.

Glejte namen in pomen orgel! S svojimi glasovi, po svojem sestavu nam kličejo v spomin naše dolžnosti. Ko človek med tednom rad pozabi na svoj poklic, ga one v nedeljo ali na praznik spominjajo glavnih njegovih dolžnosti, povzdignejo nad njegove vsakdanje skrbi in potrebe k Bogu. Naj bi torej to lepo novo delo še poznim rodovom kazalo, kako radodarni so bili njih predniki, da so s prostovoljnimi doneski zložili toliko svoto! Vam pa in vašim otrokom naj služijo v to, na kar nas spominja sv. pismo, ko pravi: „Podučujte in podpirajte se s psalmi in hvalnicami ter duhovnimi pesmi in pojte Bogu s hvaležnostjo v svojih srcih“. Amen.

Cerkveni predstojnik in pevovodja.

Cerkveni predstojnik ali „rector ecclesiae“ je župnik. Zastopniki cerkvenega premoženja ali „ključarji“ imajo skrbeti le za cerkveno imetje in potreščine pri cerkvi in službi božji. Nikakor pa jim ne pripada pravica nadzorovati obliko obhajanja službe božje same. Liturgija in uredba vsega, kar je v zvezi z večjo ali manjšo slovesnostjo liturgije, pripada edinemu župniku kot „rojenemu liturgu“ ali obredniku. Ker je pa cerkvena glasba celokupen del slovesne službe božje, se samo ob sebi razumi, da župniku pripada pravica, jo nadzorovati in ž njo razpolagati.

Pevovodja, ali kakor ga pri nas navadno imenujemo, organist, ima kot cerkveni služabnik nalogo, petje in sploh glasbo v cerkvi po cerkvenih določbah izvajati in voditi. — Cerkveni predstojnik in pevovodja sta tedaj glavna faktorja gledé slovesne službe božje; oba imata važne dolžnosti, za oba se nahajajo mnogoteri predpisi. Vendar pa ti predpisi niso vseskozi tako jasni, da bi ne moglo priti med njima kedaj do različnega mnenja. Nasproti, marsikaj se mora prepustiti medsebojnemu sporazumljenju. Če sta župnik in organist složna, doženeta vse; če sta nesložna, ovira drug drugega v najboljših težnjah. Vzajemno razmerje med njima pa postane tem lepše in mirnejše, čim zvestejše oba svoje dolžnosti gledé cerkvene glasbe izpolnujeta.

Dolžnost cerkvenega predstojnika je, da se strogo drži cerkvenih rubrik. Kakor so dani natančni predpisi gledé altarne oprave, kajenja, sveč, vina, perila, mašne obleke, števila strežnikov i. dr., prav tako se nahajajo tudi navodila gledé petja mašnikovega in na koru in to v tistih knjigah, na istih mestih in, da naravnost povem, še s strožjo obveznostjo. Kajti kajenje, leviti, večje število strežnikov, sveče, krasna obleka i. dr. so le zunanja olepšava in ugodni pridevki povečšane slovesnosti službe božje. Petje pa je celokupen del liturgije, od katerega je v prvi vrsti zavisna slovesnost službe božje. Župnik naj se tedaj dovoljno ozira na to, da se bode ravnal po pevskih rubrikah.

Kot prvo dolžnost navedem to-le: Župnik (in sploh vsak mašnik) znaj odločeni mu del liturgičnega petja po tekstu in melodiji natanko in ga tudi dostojno predavaj. Njegovo petje bodi vzgled in vzor pevskega zboru. Izpolnil bode svojo dolžnost, ako vse poje, kar ima peti, ne več in ne manj.

Mašnikove pevske dele krajšati, „glorijo“ drugače intonirati, kakor je za dotični praznik predpisano, prezirati razloček med slovesno in ferijalno prefacijo i. dr. so grde napake, ki se nikakor ne dajo opravičiti. Da mašnik zadostuje cerkveno-glasbenim dolžnostim, mu ni ravno treba posebno lepega, zvonkega glasu ali finega glasbenega posluha. Lep glas in fin posluh sta darova z nebes, za katera naj bi se z njima obdarovani Bogu še posebno zahvaljevali z dobro porabo; glasu in posluha si nikdo ne more sam dati, ali od drugod naročiti. To pa more in mora vsak mašnik, da poje dostojno, brez pačenja, s preiščljenim izražanjem teksta, s pobožnostjo in srčno razumnostjo. Ako to stori, zadostuje popolnem zahtevam, ki ga vežejo; nikdo pa nima pravice mu oponašati morebitne hibe gledé njegovega grla ali ušes.

Druga dolžnost župnikova je ta, da pevovodjo, pevski zbor in sploh svoje župljane seznaniti z duhom in razumevanjem liturgičnega besedila in melodij. Najlaže bi se to dalo doseči z liturgičnimi pridigami in katehezami v cerkvi in šoli. Vrsta govorov o liturgični veliki maši s prestavo in razlago njenih posameznih delov prinese gotovo veliko sadu in najde hvaležnih poslušalcev. Verno ljudstvo kaj rado posluša tak poduk, večkrat rajše, kot vsa ostra apologetična predavanja. Poleg tega treba, da župnik (ali njegov duhovni namestnik, t. j. kapelan) vaje pevskega zbora pridno obiskuje in potrebna pojasnila daje. — K liturgičnemu petju spada tudi liturgična vredba pevskega zbora ali šola po vzgledu prvotnih pevskih šol v Rimu. Ideja teh šol je skoro povsod izginila, zopet jih vpeljati marsikje kar nemogoče. Kjer je zadostno število dečkov, ondi bi le-té rajši na koru videl kot dekleta. Mešan zbor ženskih in moških glasov gotovo nima toliko učinka, kot zbor deških in moških grl; nevarnosti za izgrede in pohujšanja še omeniti nočem. Pevskemu zboru se mora pojasniti njegovo vzvišeno stanje in imenitna naloga v cerkvi, toda ne po pevovodji, ampak po cerkvenem predstojniku. On mora skrbeti, da, kakor nek cerkveni zbor zahteva, „pevci s srcem verujejo, kar z ustmi pojo in da z življenjem potrjujejo, kar v srcu verujejo.“

Naj še pojasnim neko temeljno zmoto, ki jo glasbe nevešči duhovniki kaj radi poudarjajo. Cerkevni predstojniki, katere je narava z glasom in posluhom nekako bolj po mačehno obdarila, ali kateri niso imeli časa in prilike izobraziti se v cerkveni glasbi, trdijo često, da je cerkvena glasba le glasbena stvar in da se morejo in smejo zanjo brigati edino le mašniki-glasbeniki. P. Krutschek piše v predgovoru svoje nad vse priporočanja vredne knjige „Die katholische Kirchenmusik“ o ti zmoti naslednje: „Ne zove se glasba, ampak cerkvena glasba; beseda „cerkvena“ stoji spredaj. Ona je najprej liturgična in še le potem glasbena stvar. Župniku ni treba nikakeršne ideje o slikarski umetnosti, in vendar vé, ali mu je slikar za cerkev naročenega sv. Štefana izročil, ali pa cesarja Napoleona. Mogoče je, da ne vé razločevati, ali je cerkev zidana v gotskem ali v romanskem slogu, ali ima križno obočje ali obočje na ničke, ali je zidar rabil za malto cement ali apno; vendar pa pozna, ali mu zidajo cerkev ali konjski hlev. Prav tako mora tudi glasbe nevešč mašnik znati razločevati, ali je glasba, ki mu jo pri Kyrie izvajajo, izraz ponižne prošnje usmiljenja, ali kak valček, ali

koračnica . . . Mora vedeti, ali mu pri slovesni maši pojó slovensko, nemško ali latinsko; mora vedeti, ali mu Graduale izpuščajo ali ne; ali mu kot Offertorium pojo „Justorum animae“ ali „Ave Maria“; ali mu Credo, Dies irae i. dr. krajšajo, ali ne itd. Da to spozna, mu ni treba nič vedeti o dur-u in moll-u, o kvintah in oktavah, o orgelski piki, imitaciji itd. Ako je v glasbi izobražen, tem boljše; da pa more presojati, ali se pevski zbor cerkvenih predpisov drži ali ne: za to ne potrebuje ne glasbenega posluha, ne nauka o harmoniji.

Če je cerkvena glasba za cerkvenega predstojnika v prvi vrsti liturgična in potem še le glasbena stvar, je narobe za pevovodjo narpred glasbena in v drugi vrsti liturgična stvar. Pevovodja, kateri je cerkvenim rubrikam tako več kot najzaslužnejši mašnik in se jih tudi natančno drži, ki pa ni glasbeno izobražen, svojim dolžnostim nikakor ne more zadostiti. S tem pa nočem reči, da je znanje in izviševanje liturgičnih predpisov zanj pičlega pomena. Ne; poudarjati hočem le teorijo in prakso pevovodje na glasbenem polju. Kar se tiče njegovih dolžnosti posebej, moramo je ločiti po okolnosti službe. Kdor je le kot organist, ali le kot pevovodja, ali kot pevec nastavljen, ima manj dolžnosti, kakor ko bi imel opravljati vse tri službe. Poleg tega pridejo v poštev še razmere glede kraja in prostora. Pevovodja v kaki mestni cerkvi potrebuje več izobraženosti, kakor na deželi; in velika kmetska občina od pevovodja več zahteva, kakor mala. Razumljivo je, da se tu ne morem spuščati v posameznosti; le v obče bi rad stališče pojasnil.

Napačno in nedostojno bi bilo, ako bi pevovodja hotel svoje delo meriti po visokosti plače. Res da sme tudi glede sebe poudarjati besede sv. pisma: „Kdor altarcu služi, naj tudi od altarcja živi“; saj je njegovo delovanje v gotovem smislu tudi služba altarcja. Pravice, da si po postavni poti pridobi primerno nagrado, mu nočem kratiti in vsa cerkvena oskrbníštva naj bi gledala na to, da svojega pevovodja dostojno plačajo. Obsojati pa se mora tako postopanje, ki je vsi občini v spodtiko in pohujšanje.

Memogredé naj izrazim svojo misel, kako naj bi se morebitna različja med župnikom in organistom poravnala. Na vsak način je primernejše in dostojnejše, da se organist obrne do cerkvene višje oblasti, ali da se vsaj prej do nje obrne, preden na pomoč pokliče posvetno oblast; saj je organistovska služba „intimna“ cerkvena stvar, v kateri naj bi odločevala duhovska gosposka.

Ker je duh cerkvene glasbe bistveno različen od posvetne, se ob sebi razumi, da je pevovodja prešinjen od tega duha. Posvetno glasbo v cerkvi izvajati, se pravi, hišo molitve spremeniti v jamo razbojnikov. Pevovodja, ki tako dela, zasluži, da ga kot skrunilca svetišča z bičem izženemo. Duh cerkvene glasbe se razodeva najlepše v liturgičnem petju, ki ga cerkev zapoveduje. To je koral. On je lastno in pravo petje sv. cerkve. Po njem se ima ravhati in tvarjati vsako drugo petje, bodi si eno- ali večglasno, v liturgičnem ali domačem jeziku. Koral mora vsak pevovodja temeljito umeti in dostojno predavati. To je njegova glavna dolžnost. Kar je sv. Pavel Korinčanom pisal: „Ko bi človeške in angeljske jezike govoril, ljubezni pa bi ne imel, bi bil kakor bučec bron in zvonec zvonec.“ (I. Kor. 13, 1.), se sme z ozirom na koral o pevovodji reči. Ko bi le-ta govoril pevske

jezike angeljev in ljudi, pa ne bi razumil in ljubil koral, bi bil na prvolastnem cerkvenoglasbenem polju kot bučeč bron in zvoneč zvonec. O koralu pravi papež Benedikt XIV.: „To je petje, katero srca vernikov k pobožnosti in bogoljubnosti vzbuja; to je petje, ki ga, če se v cerkvi natančno izvršujejo, pobožni kristjani najrajši poslušajo.“ Toda na tem je vse ležeče, da se dobro in dostojno izvaja, ne prepočasi in ne prenašlo. Nedostojno izvajanje ga popači ter zakrivi, da je poslušavcu nadležen. Poj ga molijoč, in móli ga pojoč! Da moreš koral tako izvajati, ti ni treba znati latinskega cerkvenega jezika, v katerem so koralni spevi zloženi. Zadostuje, da vsebino teksta sploh znaš in razumeš, in k temu ti pomaga za „*Ordinarium missae*“ dobesedni prevod v „*Ceciliji*“ (1. natisa; žal, da se je v 2. natisu izpustil), za spremenljive pevske molitve t. j. *Introitus*, *Graduale*, *Offertorium* in *Communio* njih prevod v 4 letnikih *Cerkv. Glasb.-a*, za veliki teden izvrstna Marušič-eva knjiga i. dr. Kar še treba, naj pa pevcem župnik raztolmači.

Poleg koral je za obhajanje liturgije večglasno petje dovoljeno, toda ne zapovedano. Večglasno petje se ima naslanjati na koral. Vodilo in merilo mu je ona glasba, ki jo je skladal Palestrina, knez cerkv. glasbe. Ako ima pevovodja izvrševati večglasne pesmi, naj si izvoli take, ki so zložene v tem slogu. Zapisnik „občnega Cec. društva“ mu jih ponuja mnogo na izbero.

Kar se tiče pesmi v domačem jeziku, se le tedaj lepo in dobro izvajajo, ako tudi nanje pevovodja svojo posebno marljivost obrača. Vežban pevski zbor je krepko deblo za spodbudno narodno petje. Kjer je petje v domačem jeziku pri liturgični veliki maši še v navadi, delaj pevovodja kolikor mogoče na to, da se polagoma vpelje koral, sevéda, ako cerkveni predstojnik iz dušnopastirskih vzrokov ni temu nasproti. Ako bi pa župnik ti nameravani „novotariji“ s piškavimi razlogi ugovarjal, bilo bi žalostno; toda pevovodja v tem slučaju lahko mirno vest ohrani, ker ni on, ampak župnik „*rector ecclesiae*“, ki je škofu in Bogu za to odgovoren.

Druga važna dolžnost pevovodje je šolanje in nadzorovanje pevskega osobja. Kjer bi tega ne bilo, moral bi primerne pesmi sam izvajati. Dobra disciplina v šoli je že polovica poduka. Tudi na cerkvenem koru mora strog red vladati. Pevovodja ali organist opuščaj sam vsako nepotrebno besedo, pa tudi ne trpi, da bi se pevci razgovarjali; še manj pa dovolj sebi ali pevcem kako nespodobno šalo. Da si pa ohrani potrebno čilost in veselje do svojega poklica, naj se pridno vadi molitve ter na koru sodelujoč k nji napeljuje. Pevovodja, ki je že kaj več storil, se navadno pred in po službi božji dalje časa klečeč na koru mudi. „Blagoslov božji je nad vse vreden“ — ima tudi tu svojo veljavo. Toda blagoslova božjega treba prositi. Skupno obhajilo vsega pevskega osobja s pevovodjo vred o prazniku sv. Cecilije, zaščitnice cerkvenih pevcev, bi bil radosten prizor pred Bogom, angelji in ljudmi ter najboljše sredstvo, da se ohrani in ojači duh edinosti in skupnosti med cerkvenimi pevci. Tu se očitno pokaže, kar je sv. Pavel pisal: „Dasi nas je veliko, smo eno telo vsi, kateri se enega kruha udeležujemo“. (I. Kor. 10, 17.). Sploh naj bi vsi, kateri so poklicani izvrševati cerkveno glasbo, mislili na to, da je harmonično sodelovanje edini pogoj blagonosnega učinka. Beseda božja: „Da bi bili vsi eno“ (Jan. 17, 21.) naj požene krepke korenine v srcu

vsacega pevovodje in cerkvenega pevca. Prav posebno pa naj sloga in edinstvo trdno veže cerkvenega predstojnika in pevovodjo, kakor ste verigi sv. Petra najtesnejše sklenjeni, da ste „ena“. Cerkevni predstojnik in pevovodja veže cela vrsta predpisov glede glasbe in cerkv. petja; vsak ima takorekoč nositi svojo verigo. Toda obe verigi je izdelala ena in ista roka in bi morale le ena biti. Ako župnik in organist skupno z roko v roko delata, zedinjene verige ne bo mogoče raztrgati; in potem se bo tudi razlegalo prekrasno petje iz „enih“ ust v čast božjo ter v spodbudo vernikov po volji sv. cerkve.

Nove orgle v Št. Andreju pri Gorici.

Podpisani se je po opravih mudil v Gorici in 20. t. m. bil povabljen h kolavdaciji novih orgel v Št. Andreju, katere je postavil italijanski mojster Zanin. Ne iz lastne inicijative, marveč naprošen od odlične strani objavljam stan orgel.

Dispozicija.

I. Manual:

1. Principal 8',
2. Dulciana 8',
3. Salicional 8',
4. Eufonium 8',
5. Flauto 4',
6. Octava 4',
7. Quintadec 2',
8. Mixtura petera.

II. Manual:

9. Principal 8',
10. Gamba 8',
11. Vox humana 8',
12. Octava 4',
13. Fugara 4',
14. Mixtura trojna.

Pedal:

15. Contrabass 16',
16. Violon 16',
17. Octav 8',
18. Cello 4'.

Pedal-Manual-Coppel in Zbiralniki.

Značaj spremenov: Principali imajo flavtni glas, labiji nimajo nič brad, menzure so srednje. Salicional preglasen, a brez rezkote, široke menzure, močno intoniran. Dulciana precej isti značaj. Eufonium je jezičnik, karakterističen značaj, podoben naši Oboi. Mixture so pravilne. Gamba je najlepši spremen vseh orgel, ima prijeten, rezoč glas, vendar je preozke menzure. Gamba, nekoliko močnejša, naj bi bila v I. manualu, Salicional v drugem. Vox humana je vglášena nekoliko višji, tedaj tremolira z drugimi spremeni. Fugara 4', lep, rezoč glas. Pedalom ni kaj reči, Cello 4' jim dá veliko jasnost.

Manual ima 58 tipk, pedal 30. Sapnice so starega zistema „Schleiflade“; preko njih gremo dandanes k dnevnemu redu pnevmatike ali vsaj stožkov. Mehanika, večinoma kovinska, teče gladko in tiho; igra prav lahka, piščali imajo na vrhu prerez za vglásevanje. Meh na kolo daje zadostne in mirne sape.

Nedostatki: Igralnik je v orglah, igralec kaže altarju in pevcem hrbet. Kdo zaboga more dandanes še kaj tacega podpisati, saj to bje v obraz vsem

pravilom estetike in muzike. Prostora pa tolikega in tako lepega na koru prekrasne cerkve!

Dispozicija je v toliko skažena, ker mixturi nimata nobenega zadostnega pokritja. Orgle s 18 spremenimi morajo dobiti v I. manualu celò en spremen 16'; te pa niti nimajo Borduna 8'; vsakdo si tedaj lahko predstavi učinek dveh mixtur brez pokritja. To nerednost je učinil Zanin tudi pri orglah v Goriški stolnici.

Cena orglam z omaro vred 7.200 kron, colnine nekaj nad 400 kron; cena visoka, če pomislimo zistem, menzure, dispozicijo in stališče igralnika.

Meni je samo do tega, da dobé cerkve dobre orgle, zategadelj svetujem, naj se vsako predstojništvo najprej obrne do strokovnjakov (kanonik Josip Smrekar), ki umeje nele igrati, ampak so natančno proučili stavbo orgel, poznajo orglarske mojstre in njih zisteme. Dispozicija je prva stvar, potem se išče mojster. Ako mojster neče napredovati v stavbi, ne moremo mu pomagati. Tisti kaj velja, kdor kaj zna. Ker naši mojstri bolje napredujejo, nego oni italijanski, ki delajo na naši meji, ter odpade še colnina, svetujem, da se delo izroča Avstrijcem. — Zupan, Kriegl, Brandl, Mauracher, Mayr, Rieger so delali po Slovenskem; pojdi in poglej! Kateri ti bolj dopada, njega izvoli.

V Ljubljani, dné 24. julija 1902.

P. H. Sattner.

Dopisi.

Z Brezij. — Končavši prvo leto svojega tukajšnjega delovanja, poročam C. Gl-u naslednje:

Nastop moj je bil začetkoma težaven, ker, dasi so tukaj dobre pevske moči, ni bilo šole, ali bilo jo je premalo. Znali so pevci le eno latinsko mašo, Schweitzerjevo »Deteta Jezusa«. V notah ne podučeni je dobro peti niso mogli. Mašnih in drugih sv. pesmi bilo je pač nekaj. Tudi to se je pelo z mnogimi pogreški. Kaj mi je bilo početi? Poprijel sem se strogega reda, kateri je bil pevcem in ljudstvu v začetku zelo zopern; sčasoma se jim je pa jako priljubil. Do božičnih praznikov so se pele vže tri latinske maše in sicer »Missa B. M. V.«, zl. J. Pogačnik, »Deteta Jezusa« in »Angelov varihov« maša, zl. Schweitzer. Koralne vloge seveda sem pel do tega časa še zmiraj sam.

Toda sčasoma smo vedno napredovali tako, da se je pela za velikonočne praznike Missa Mater Dolorosa Gruber-jeva op. 51. Graduale pojemo A. Foersterjeve. Offertorium iz Trescha, Te Deum tudi Foersterjev op. 58.

Slovenske pesmi pojemo iz Cecilije, Slava Bogu vseh 5 zvezkov, Marijine pesmi op. 15. O sacrum convivium op. 39 Ig. Hladnik. Iz venčka Marijinih pesmi in venček Mariji P. Ang. Hribar in raznih družih skladateljev iz različnih zbirk. Pevcev je vseh skupaj 24, kateri pojejo v treh oddelkih. Moški zbor obstoji iz 12 dobrih moči, ter poje večkrat ob nedeljah pri prvi sv. maši. Pel je tudi pri procesiji sv. Rešnjega Telesa himnus »Tremenda jacens« zl. Klinar in »Sacrís solemnís« zl. A. Leitner.

Gledé podučevanja v petju so posebno v poletnem času težave velike, ker se pevci in pevke trudijo po dnevu na polju in travnikih, in zato morejo k skušnjam priti šele proti deveti uri zvečer. Dasi so trudni, se žrtvujejo radi, ker ljubijo petje. S tem sklepam svoje poročilo, ter upam da v kratkem zopet kaj poročam.

Ivan Bole, organist.

V Štangi dne 20. julija — Dne 24. junija se je obhajala tu lepa svečanost v cerkvi in zunaj cerkve. Odkril se je prelep spominek, ki so ga postavili častilci † Jos. Marnu, c. kr. prof., predsedniku Sl. Matice, slov. pisatelju itd. Pokojni Marn je pa tudi res zaslužil, da se ga hvaležno spominjamo in tudi po moči posnemamo. Tudi slov. organisti so dolžni se ga spominjati kot svojega dobrotnika. Marsikateri organist tu je dobil iz njegove roke kak

dar. To ve gotovo še povedati g. P. v R. — Po nasvetu tukajšnjega g. župnika je kupil in plačal † g. Marn za organista v Štangi veliko njivo in sveta, od katerega ima dovolj za živež, ako zna gospodariti. Na tem svetu ima njive, kostanjev gozd, orehe, črešnje, jabolka, breskve, itd. Ima pa tudi tu organist gozd za drva. In zdaj ima pa tudi prav lepo in prostorno stanovanje. Ima pa tudi, kar je največ vredno, obilo cerkvenih muzikalij.

K slovesnosti odkritja spominka Marnovega so bili dobrotno prihiteli tudi premlotni knez in škof dr. Anton Bonaventura in prav povzdignili slovesnost s svojim prelepim govorom v cerkvi. Domači pevci so že kresni večer ob spominku zapeli več lepih pesem v čast visokemu gostu. Na kres so pri škofovi maši peli prav lepo slovensko ob 7. uri. Ob 9. je služil slovesno sv. mašo pred. g. kanonik in dekan Iv. Sušnik z asistenco. Tu se je pela Ign. Hladnikova Missa s. Petri razen gloriije od P. Ang. Hribarja iz Missa s. Antonii. Introitus in Communio so peli koralno. Graduale od Ant. Foersterja in Offertorium od Freya. Vse so peli pravilno in spodbudno.

Po odkritju spominske plošče so zapeli himno, ki jo je zložil č. g. Iv. Baloh in krasno vglasbil v d-dur vč. g. P. Angelik Hribar. Ob koncu slovesnosti so pa zapeli še slavnega Jak. Gallusa: „Ecce quomodo moritur justus (Glej kako umira pravični). Vse skladbe so izvajali domači pevci in pevke živahno in lepo, v začudenje in odobravanje izvedencev in vsega občinstva in sicer mali zbor: 2 soprana, 3 alti, 1 tenor, 2 basa (eden ptuj).

Tako naprej! Živijo!

S.

Z Gorenjskega. — Takoj v začetku Ti povem, dragi bravec, da Ti ne bom podal kakega poročila o stanju cerkvene glasbe na Gorenjskem, kajti prvič to ni moj posel in drugič je gorenjska stran preobširna, da bi mogel jaz, ki tičim vedno na enem kraju, taki nalogi zadostovati. Ker se pa za naš „Cerkveni Glasbenik“ živo zanimam in ga pazljivo prebiram (z mirno vestjo lahko rečem, da sem ga doslej od prve številke 1878. do šeste številke 1902 vsega prebral), bi tudi jaz rad zanj kaj malega spisal in morda Te bode ta mrvica zanimala. Nedavno sem stikal po svoji omari in iztaknil drobno knjižico, ki sem jo bil popolnoma izgrešil. Od l. 1866. je, spisal pa jo je kot nekaj glasbeni almanah dr. Dominik Mettenleiter, mož, čigar ime vsaj bi moral poznati vsak cecilijanec. Iz te knjižice posnamem popis „famoznega kritika“, s katerim je bil pisatelj v ožji dotiki; in sličnih kritikov se tudi dandanes ne manjka. Saj prihajajo kritike čisto od takih ljudi, kateri niti pouličnih popevk na klavirju breknati ne znajo; o tem pa še govoriti ni, da bi mogli najpreprostejšo štiriglasno partituro brati ali kak četverospjev pravilno zložiti, kar gotovo ni veliko. O globljih glasbenih študijah in vednostih še ne govorim. Tega splošnega modrijana je dr. M., kakor piše, dobro poznal. V 6. gimnazijskem razredu je bil običal in po mnogih bloditvah vstopil v svobodno ceho znanih literatov in časnikarjev. Spričevala za sposobnost in mojsterskega dela ni potreboval; kajti taka obrtniška svoboda je že takrat cvetela. Kakor drugi tržijo s sladkorom in kavo, tako je on zdaj razpečaval politično, umazano „leposlovno“, cerkveno in versko (cerkvi in veri se je bil že davno odpovedal), socialno in kulturnozgodovinsko (za katere je bil on živ dokaz) i. dr. robo. Najbogatejša pa je bila njegova zaloga recenzij vsake vrste; ležale so na njegovi mizi medicinske, naravoslovne, bogoslovne, filozofske, jezikoslovne, pravniške, astronomične knjige, romani, novele, povesti za mladino, cenilniki, abecedniki, risarije, molitveniki vseh veroizpovedi, pridige (tudi on je nekatere izdal, seveda brezimno ter, kakor se je bahal, pri njih precej zaslužil), tudi glasbenih del, teoretičnih in drugih, in skladb ni manjkalo. Nad vsem tem je bil sodnik; trinožnik mu je bil prestol, sam pa v obnošeni hišni suknji bil je pravcati kralj, njegovo pero bilo mu žeslo, njegov tintnik — orožnica, njegov duh pravcata vojna sila liliputanska. Pa kako mu je bilo mogoče vse to izvrševati! Sestavil je dva vzorca recenzije kot program. 1. Napred nekoliko visokih filozofskih tirad o stanju slovstva in umetnosti sploh, črteži vsebine dotičnega dela iz kazala in predgovara, potem vredba knjige in pisatelja v kako vrsto duhovitih mož, dalje kipeč hvalopis, toda z malo nalašč vpleteno nedolžno grajo, še nekaj fraz o velikanski pozornosti, ki jo knjiga ali skladba povzroča in nazadnje še nekoliko plevke omamljive estetike. Probatum est. — 2. Za popolni poboj kakega dela, pisatelja ali založnika — nič vsega tega, kar je pod številko 1; namestu tega pa strašen srd nad toliko predrznostjo nevednosti, sentimentalno čenčanje o neizmernem poniževanju literature in umetnosti — seveda brez vsega vtemeljenja — (to velja za 1. in 2.), probatum est. — Te „recenzije“ je razposlal mogotcem

in dninarjem knjigotrštva; ogromne pošiljatve „novostij“ bile so odgovor; tudi palače in kočije imajo svoje slabosti. No, zdaj je šlo, da je bilo groza! Pripetilo se je pač tudi, da mu je kdo slamnico pred vrata vrgel, in to je povzročilo zopet strupeno maščevanje. Toda do škandalov ni nikdar prišlo, ker so se hali velikega zvona in so rajši, kadar je slučaj nanesel, pest v žepu tiščali.

Kmalu je neznatni možiček postal slaven in obče čislán mož. Ker je imel dobro namazan jeziček, in kar smem brez obrekovanja reči, veliko porejlo nesramnosti in lažnjivosti, uklanjalo se je kmalu vse njegovi sodbi in je brezmiselno klepetalo za njim; saj dandanes fraza in laž s svojim spremstvom, z inperitenco in denarjem svet vlada. Vrhu tega je kinčala našega junaka nenavadna binavščina; kajti večkrat je skrpal o istem umotvoru hkrati dve oceni, eno pohvalno, drugo uničevalno: — po naročilu, kakor mi je rekel; neverjetno, a resnično. Da pa o glasbi posebej govorim, je ta Cagliostro na slovstvenem in časnikarskem polji naslednje do pičice resnično dogodbo vprizoril. Takrat namreč, ko je bil boj zoper takozvano „srednjeveško“ glasbo najhujši, se je ta junak moral tudi tega vprašanja dotakniti, čutil se je poklicanega, da bo on ta Gordijev vozél razvozlat. Čul je v stolnici Palestrinovo mašo, v drugi cerkvi pa neko 4glasno mašo modernega skladatelja; avtorjev pa ni poznal. Vsakdo ve, kako neskončno različni da ste te dve več kot 300 let ločeni skladbi! Drugi dan mi prinese naš kritik več pól dolgo razpravo o moderni in Palestrinovi glasbi, odločno je zagovarjal poslednjo. Dokazuje pa je zajemal na dolgo in široko iz obeh maš, ki jih je slišal. Le majhne malenkosti je še manjkalo. Naš svetovni modrijaš je namreč Palestrinovo mašo imel za moderno in torej popolnem zavržljivo, nasprotno pa je moderno imel za edino pravilno in zakonito Palestrinovo in po teh nazorih je bil vraval svoj gostobesedni opus in referat. Nisem mogel drugače, kakor da sem se mu na vse grlo rogal, a rekel mu nisem besedice, kajti ta tobak je bil vendar premočen. Ali je pa bila stvar s tem že pri kraju? O ne, njegov spis je prišel natisnjen v zelo razširjenem časniku, seveda z izpremenjenima imenoma. Naredil sem si pa gospodiča s svojim krohotom nespravnega sovražnika, in mu do njegove smrti, ki ga je bila kmalu pobrala, nisem ponudil nobene knjige, katero bi bil mogel vzeti pod svoj zloglasni kritični nož. — Dragi bravec! kaj meniš, je-li ta vrsta kritikov že izmrla?

S Koroškega. — Že dalje časa sem nameraval popisati stanje „organistov“ na Koroškem. Jaz sem kot organist in cerkvenik skozi osem let sedaj na drugem mestu. Ko sem prišel iz Ljubljane, kjer strogo podučujejo kar se tiče cerkvene glasbe, me je moralo, da izpremenim tudi v domači fari cerkveno petje in vpeljem vbrano cecilijansko. Seveda sem naletel na marsikaj trdega, toda pogum velja in vztrajnost, sem si mislil. Stare pevce sem odslovil in nadomestil z novim moškim zborom. Sedaj so gledali, kako to mogoče! Dve leti sem služboval v svoji rodni fari in podučeval v cerkvenem kakor tudi posvetnem petju. Z veseljem je prepeval in še prepeva naučene pesmi ustanovljeni moški zbor.

Slaba plača (kakoršna je večinoma na Koroškem) me je prisilila, da se preselim in si zholjšam svoje stanje. Sedaj službujem v majhnem trgu na Spodnjem Koroškem. Moji zapuščeni pevci precej užaljeni so cerkveno petje zopet prepustili onim starim. Mnogo so se trudili, da zbor obstoji dalje, ali brez uspeha.

Vzrok temu je bilo in je še tamošnje dekanjsko predstojništvo, katero se ne briga dosti za cerkveno glasbo.

Navedem plačo ondodnega organista:

Za nedelje in praznike, to je za celo leto ima gld. 832, recimo v sedanjem šestnajst kron 64 vin. Kajne lepo?! Ne vem ali za papir in črnilo zadostuje ali ne? Dalje ima od vsake „žegnane“ maše res posebej še 20 kr. (40 vinarjev), od črne pete maše tudi toliko. Pri tem naj bi mogel in moral človek izhajati. Seveda se pravi, da je ob enem tudi cerkvenik in da si prisluži s tem precej. Dovolite, da spregovorim tudi o tem kaj. Naznani se v časniku „služba organista in cerkvenika“, toliko in toliko plače je na leto. Prošnjikov je dosti in težko, da dobi službo kak cecilijanec, ker je takšnih dosti, kateri so se naučili kaj pri svojem očetu ali pri kakem starem orglavcu, ki že daleč naokrog slovi kot spreten igralec raznih koračnic in valčkov.

Temu se podeli služba in dobro je vse. Seveda ima še drugih častnih služb na razpolago, n. pr. kot ogledavalec mrličev, grobokop itd. Vesel pa je, da ima čast vse to prekrbeti, ter si saj zasluži še tu kak krajcar.

Nam cecilijancem*) pa je zapovedano strogo se ravnati po obredih katoliške cerkve in pri petih mašah ob nedeljah in praznikih peti latinsko! Priložnost mi je bila že večkrat dana, da sem prišel v kako cerkev o večjem prazniku. Pelo se je morda latinsko; a kakšno petje in kakšna latinščina! Ne morete si je misliti.

Organist znabiti je delal ves teden na svojem polju in sedaj naj igra! Pa vse je zadovoljno in veselo ter se pogovarjajo, da danes so jo „fajn“ zapeli. Pustimo jim to veselje.

Čital sem v našem edinem koroškem slovenskem listu „Miru“: „Organisti zdramite se!“ To me je zbudilo, ker sem že zmiraj hrepenel po organizaciji cecilijancev. Čas je skrajni. Dragi: Poglejmo v časnike, vse se organizuje, samo mi, kaj delamo? Reči moramo, da „v temi hodimo“. Tudi mi smo trgali hlače v šoli in se učili cerkvene glasbe in potem bi ne imeli pravice javno nastopiti? Zahtevajmo da se zboljša stanje organistov, kakor zahtevajo drugi: hlapci in dekle, uradniki itd. Delajmo, da pridemo do iste veljave, kakor vsak mali pisac! Vsakemu zadostuje kar se je naučil, da lahko živi sam in njegova družina. Ali nam ni tega treba? Kvišku tedaj cecilijanci, pogumno na delo, vztrajajmo, zmaga bo gotova!

Zdravko.

Razne reči.

— Orglarska šola Cecilijinega društva v Ljubljani je dne 10. julija končala svoje 25. leto s slovesno zahvalno sv. mašo v frančiškanski cerkvi in sledečo ji javno skušnjo učencev iz raznih šolskih predmetov. Vabilu k izpitu odzvalo se je bilo (Bogu bodi potoženo!) le pičlo število poslušavcev. Izšlo se je letos 7 abiturijentov: Hrovat Francšek iz Sempetra pri Novem mestu, Jerin Janez iz Blagovice, Mrak Francšek iz Kranjske Gore, Šircelj Francšek iz Trnovca, Učakar Francšek iz Moravč, Vilfan Andrej iz Zabnice pri Škofji Loki in Zavodnik Anton s Krke. — Naj bi svoj novi važni posel marljivo in uspešno opravljali! — Novo šolsko leto se prične 18. sept. ob 3. uri popoldne. Mladenci, kateri žele na novo v šolo vstopiti, naj se oglase v zavodu, Vodnikov trg št. 5., prinese naj seboj spričevalo npravnosti od strani lastnega g. župnika, znanje predmetov ljudske šole, vsaj nekoliko glasbene znanosti, čist glas in dober posluš, o čemer se bodo poskušali.

— Častiti gospod Fr. Ks. Lukman, gojenec kolegija „Germanico-Hungaricum“ v Rimu, iskren cecilijanec in pevovodja v tem zavodu, ki je tudi našim bravcem znan po svojih dopisih, je bil promoviran doktorjem modroslovja. Iz srca čestitamo mlademu doktorju in mu želimo krepkega zdravja!

— Občni zbor Cecil. društva solnograške nadškofije 19. nov. 1899 je med drugim tudi sklenil, narediti vlogo do c. kr. ministerstva za poduk in bogočastje s prošnjo, da naj bi se gojenci državnih učiteljskih v cerkveni glasbi temeljiteje podučevali. Vlogo, kateri so pristopila tudi druga avstrijska Cecil. društva, je predsednik linškega društva g. dr. M. Fuchs izročil g. ministru dr. vitezu Hartlu. Nedavno je dobil g. Fuchs od vis. ministerstva sledeči odgovor: „Z ozirom na vlogo z dne 13. maja 1901 se Vam javlja, da se bode peticija, vložena od Cecilijinih, ozir. cerkvenoglasbenih društev v Bregencu, Briksnu, Gorici, Kraljevem Gradu, Ljubljani, Mariboru, Litomericah, Linu, š. Hipolitu, Solnogradu in Tridentu, glede intenzivnejše izobrazbe v orglanju in temeljitejšega poduka v gregorijanskem koralnem petju na učiteljskih, pri posvetovanju o vprašanju slučajne reorganizacije teh zavodov v poštev jemala“.

— Orglarska šola v Celju je zaključila dne 17. julija svoj tretji letnik s teoretičnim in praktičnim izpitom. Vseh učencev je bilo 22, izmed teh jih je 6 šolo zapustilo s spričevalom zrelosti za orglarsko službo.

— V knjižnici pariškega konservatorija so našli doslej še neznano skladbo Mozartovo „Ouverture à grand Orchestre“. G. Marty, kateri jo je nedavno v koncertu izvajal, trdi, da je skladba iz mladih mojstrovih let, ko je l. 1778 v Parizu bival.

Gospodom organistom.

Oklic!

Cecilijino društvo v Ljubljani bo izdalo o priliki svoje petindvajsetletnice „Spominsko knjižico“, ki bo poročala o dosedanjem delovanju društva. Da bo napovedani spis tem natančnejši, zatorej prosimo, da nam pošljejo gg organisti, ki so se šolali v orglarski šoli v Ljubljani, poročilo, kdaj so izstopili iz orglarske šole, kje in koliko časa so službovali na posannih krajih.

Poročila naj se naslové na društvenega tajnika vlč g. dr. Andreja Karlina, kantonika v Ljubljani.

Cecilijino društvo v Ljubljani.

*) Ne le cecilijancem, ampak v s a k e m u cerkvenemu pevovodju.

Vredn.

Današnjemu listu je pridana 7. in 8. štev. priloge.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezdá**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.

Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadrúžna tiskarna v Ljubljani.